

Lähtettäjä: Sameli Valkama <sameli.valkama@edu.turku.fi>

Lähetetty: torstai 14. maaliskuuta 2024 13.40

Vastaanottaja: Elo Piia; Jalonen Timo; Tommi Tuominen; Timo Himanen; Jutta Maunula-Aaltonen; Marko Koski; Hartiala Kaija; Hersi Muhiadin; Holopainen Selmi; Lintunen Ville; syvalahden.vanhemmat@gmail.com; vahiksenvaki@gmail.com; Marjamaa Aino; Norro Soili; Sorto Kai; Tiainen Miika; Vuori Santeri; Vörlund-Wallenius Terhi; Ruusunen Mimmi; Tuimala Jussi

Kopio: Heli Ketovuori; Johanna Koivisto; Kirsi Jarkia; Tammelin Linda

Aihe: OAJ Turku: Lausunto koskien alakoulun katsomusainekokeilua

OAJ:n Turun lausunto koskien alakoulun katsomusainekokeilua sekä oppilaan ja opettajan oikeusturvaa

Olemme erittäin huolissamme Turun kaupungin katsomusainekokeilun laillisuudesta ja oppilaiden sekä opettajien oikeusturvasta. Lausunnossa emme ota kantaa kaikille yhteiseen katsomusaineen tulevaisuuteen valtakunnallisesti.

Katsomusaineiden opetus on Turussa kokeilussa mukana olevissa kouluissa järjestetty vuosiluokilla 1-6 pääosin yhdistämällä eri uskontojen ja elämäkatsomustiedon opetus. Opetuksen yhdistäminen kaikilla alakoulun vuosiluokilla tässä laajuudessa voi olla ongelmallinen laillisuusnäkökulmasta tarkasteltuna.

Asian käsittelyssä ja kokeilun jatkamisesta päätettävässä toivomme huomioitavan seuraavat näkökulmat:

1. Perusopetuslain kirjaukset katsomusopetusta koskien

Perusopetuslain 11 § mukaisesti perusopetuksessa opetetaan uskontoa ja elämäkatsomustietoa.

Perusopetuslain 13 § mukaisesti uskonnon opetus järjestetään oman uskonnon opetuksena tai elämäkatsomustiedon opetuksena. Uskonnon oppimäärä on jaettu oman uskonnon opetuksen osalta eri uskontojen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin eri uskontojen sisältöihin. PoL 13 § mukaan:

13 § ([6.6.2003/454](#))

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus

Perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta. Opetus järjestetään tällöin sen mukaan, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan oppilaiden enemmistö kuuluu. Tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat oppilaat osallistuvat oman uskontonsa opetukseen. Oppilas, joka ei kuulu tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan, voi huoltajan ilmoitettua asiasta perusopetuksen järjestäjälle osallistua mainittuun uskonnonopetukseen.

Vähintään kolmelle evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalla oppilaalla, jotka eivät osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta.

Muuhun kuin 2 momentissa mainittuihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvalla vähintään kolmelle oppilaalle, jotka eivät osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos heidän huoltajansa sitä pyytävät.

Perusopetuksessa oppilaat opiskelevat joko oman uskonnon tai elämäkatsomustiedon oppimäärää. Oppilas voi kerrallaan opiskella vain omaa katsomusainettaan opetussuunnitelman mukaisesti. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan elämäkatsomustiedossa ja uskonnossa on omat, erilliset perusteet. Oppilaalla on oikeus saada perusopetuslain mukaista uskonnon opetusta tai elämäkatsomustiedon opetusta perusopetusasetuksessa säädetyn valtakunnallisen tuntijaon mukaisesti.

Valtaosa opetussuunnitelman perusteissa olevista tavoitteista on sen kaltaisia, että ne ovat sisällöltään sidottu oman uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetukseen. Tällöin opetuksen antaminen pääosin yhteisenä opetuksena on opetuksen näkökulmasta vaikeaa, ellei mahdotonta. Yhteisen opetuksen määrällinen laajuus rajaa oman uskonnon opetukseen sidoksissa olevien sisältöjen syventämisen mahdollisuuksia.

Opetuksen järjestämisessä on huomattava, että laillisuusvalvoja ja Opetushallitus on ottanut kantaa siihen, että lähtökohtaisesti opetus järjestetään oman uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetuksena.

2. Oppilaan arviointi

Oppilaan arvioinnin suorittaa opettaja tai opettajat, jotka opettavat oppilasta yhdessä. Arvioinnissa on huomattava, että jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman ja säädösten mukaista opetusta. Koulutuksen järjestäjä vastaa opetuksen järjestämisestä säädösten ja määräysten mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä vastaa näin siitä, että arviointia virkavastuulla suorittavalla opettajalla on tosiasialliset mahdollisuudet antaa opetus ja toteuttaa arviointi opetussuunnitelman mukaisesti.

Vaikka opetus järjestettäisiin joiltain osin yhteisenä opetuksena, suoritetaan oppimäärän arviointi joko oman uskonnon opetuksen tai elämäkatsomustiedon opetussuunnitelman mukaisesti. Yhteistä katsomusainetta ei ainakaan vielä valtakunnallisesti ole olemassa, jolloin oppiaineelle ei myöskään ole arviointikriteerejä. Oppilaiden objektiivinen, yhdenmukainen ja tasapuolinen arviointi ei kokeilussa toteudu.

Elämäkatsomustiedon opiskelijoiden osalta opetussuunnitelman perusteissa on merkittävä osa sisältöä, joka ei ole eri uskonnon oppimäärien kanssa yhteneväistä. Eri uskontojen osalta esimerkiksi yhteisöllisyyttä käsitellään oman kulttuuriperinnön näkökulmasta. Tällöin yhteisissä osissa on vaikea tavoittaa opetussuunnitelman tavoitteita ja toteuttaa oppilaan arviointia näiden mukaisesti.

Oppilaan oikeusturva on kyseenalainen, jos arvioinnin toteuttaa opettaja, joka opettaa vain murto-osan oman uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetuksesta. Opetusta yhdistettäessä on lisäksi arvioitava, miten yhteistä opetusta antavalla opettajalla on riittävä asiantuntemus yhdistetyn opetuksen antamiseen. Oman katsomusaineen intensiivijaksot ovat aivan liian lyhyitä, jotta oman uskonnon tai elämäkatsomustiedon arviointia voitaisiin tehdä opetussuunnitelman mukaisesti.

3. Opettajan kelpoisuus

Virkavastuulla toimivalla opettajalla on oltava lähtökohtaisesti asetuksen mukainen kelpoisuus kaikkiin yhteisesti opetettaviin aineisiin myös niiden yhteisissä osissa. Luokanopetuksena järjestetyssä opetuksessa on näin huomioitava erityisesti evankelisluterilaisen ja ortodoksiuskonnon opetuksesta erikseen säädetty kelpoisuusvaatimus asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista:

21 a § (10.7.2003/693)

Uskonnon opetus

*Luokanopetuksena annettavaa **evankelisluterilaisen tai ortodoksisen uskonnon opetusta antavalta henkilöltä edellytetään sen lisäksi, mitä tässä asetuksessa muutoin säädetään luokanopettajalta vaadittavasta kelpoisuudesta, että asianomaisen uskonnon opinnot ovat sisältyneet hänen suorittamiinsa peruskoulussa opettavien aineiden tai aihekokonaisuuksien monialaisiin opintoihin tai luokanopettajan kelpoisuuden tuottaneisiin aikaisempiin opintoihin taikka että hän on suorittanut muut yliopiston tutkintovaatimusten mukaiset, vähintään vastaavan laajuiset asianomaisen uskonnon opinnot.***

4. Perusteet järjestelylle

Opetus on järjestettävä säädösten mukaisesti. Säädöksistä poikkeava järjestely ei voi perustua esimerkiksi resurssien puutteeseen tai säästötavoitteisiin. Myöskään huoltajien kyselyssä ilmaisevat mielipiteet tai kokemukset katsomusopetuksen järjestämisestä tai niin ikään opettajien/rehtorin mielipiteet opetuksen järjestämisestä eivät ole peruste järjestää opetusta säädöksistä poikkeavalla tavalla.

Kokeilu aiheuttaa opettajille lisätyötä, koska valmista opetusmateriaalia ei ole. Tämä lisätyö tehdään kokeilussa ilman korvausta. Laadukas, opetussuunnitelman mukainen opetusmateriaali on myös oppilaan etu ja oppimisen edellytys.

Suomenkielisen jaoston päätöksenteon perusteluissa eri uskontojen opetus mainitaan toteutettavan etäopetuksena. Asiassa on huomattava, että perusopetuksessa opetusta ei lain mukaisesti voi järjestää etäopetuksena vaan etäyhteyksiä hyödyntävänä opetuksena. Etäyhteyksin toteutetussa intensiivijaksossa ongelmana on tiettyjen oppituntien osalta ollut niiden jääminen 30 minuutin mittaiseksi, koska lukujärjestyksiä ei saatu yhteneväksi. Etäyhteyksin toteutetuilla tunneilla läsnä on opettajan sijasta ollut ohjaaja.

Intensiivijakson pedagogisesti järkevä sijoittelu lukuvuoteen on vaikeaa. Kaikkien uskontojen intensiivijaksot ovat samaan aikaan, jolloin ei ole mahdollista ottaa huomioon uskontojen keskeisiä ominaispiirteitä kuten merkityksellisiä juhlapyhiä. Käytännössä oppilaat osallistuvat vuodessa etänä muutamalle oman uskonnon tunnille, joka vaikeuttaa myös kokeilun ulkopuolella olevien opetusta. Järjestelyn vaikutuksia opettajien työhön ja työmäärään ei ole käsitelty etukäteen esimerkiksi luottamusmiesten kanssa.

Vaikka kokeilu on alunperin tarkoitettu kaksivuotiseksi, toivoo enemmistö Vähä-Heikkilän opettajakunnasta Tommi Tuomiselle 31.1.24 jättämässään ilmoituksessa kokeilun päättämistä ensimmäisen kokeiluvuoden jälkeen. Turun opettajien ammattiyhdistys puoltaa ilmoitusta vedoten yllä mainittuihin seikkoihin. Olemme tietoisia, että OAJ tai Opetushallitus ei suorita järjestelyn laillisuusvalvontaa, vaan sen tekee tarvittaessa aluehallintovirasto kantelun perusteella. Korostamme, että on opetuksen järjestäjän vastuulla toteuttaa opetus säädösten mukaisesti.

Sameli Valkama
OAJ Turku, puheenjohtaja

Heli Ketovuori
Turun opettajien ammattiyhdistyksen puheenjohtaja